

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

99. An in prohibitionem colloquendi, & scribendi contenta in Bulla Pij IV.
detur paruitas materiae excusans à peccato mortali, & ab incursione
censurarum? Ex p. 12. tr. 2. res. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

tam existimo, adhaerendum puto, profus affirmati-
uam refellendo.

Sup. doctri-
na contenta
in hoc &
duob. seqq.
§§. lege in
tom. 7. tr. 1.
ex Ref. 308.
§. Nec. ad
lin. 12. & in
tom. 6. tr. 1.
Ref. 69. &
alias eius
primæ notæ.
& si placet
etiam alias
eius annot.

2. Dico igitur, quod lex aliquando fundatur in
periculo facti, vel delicti, quando enim lex, seu
præceptum fundatur præsumptione facti, vel deli-
cti, si factum, vel delictum cessat, cessat etiam ob-
ligatio legis, ut fuisse institutus hæres alicuius, non
fecisti inuentarium, præsumitur, quod bona hæ-
reditatis abscondisti, & propterea es condemnatus
ultra vires: si reuera non abscondisti, non teneris
in conscientia. At quando lex, seu præceptum fun-
datur in periculo facti, vel delicti, etsi delictum,
seu factum, cesset in aliquo casu speciali, quia
non cessat generaliter, & absolute, id est non cessat
ab entitate præcepta in se, ideo non cessat lex, ne-
que præceptum. Ideo contractus minoris, vel pu-
pilli sine auctoritate tutoris, & aliis conditionibus
requisitis non valet, etsi cesset omnis fraus, Sic obli-
gatio dotis, renunciatio illius, donatio vxoris fa-
cta marito, renunciatio legitimæ, confessio Sacra-
menti, electio, & alia similia, si fiant sine solem-
nitatibus, etiam sine fraude, non valent, etsi alia
viget lex, quia non fundatur in facto, seu deli-
cto præsumpto, sed in periculo facti, id est
quod factum, seu delictum in ea re esse potuit,
etsi actu non sit. Ita ex Pontio, Suarez, Salas,
Bonacina, & aliis, docet hæc omnia Ferdinand.
à Castro Palao tom. 1. tractat. 3. disp. 1. punct. 14.
num. 13. Quibus addè Ianuarius de Casibus refer-
uatis resol. 34. num. 14. & nouissimè Angelum
Boslium Variar. tom. 3. tit. 16. §. unic. numero 11.
& 12.

3. Hoc supposito, sic argumentor. Quando lex
præsumitur, & fundatur non in delicto, sed in pe-
riculo delicti, illo deficiente adhuc lex obligat, sed
in nostro casu, constitutiones Pontificiæ non fun-
dantur, nec præsumunt factum, vel delictum, sed
periculum facti, & delicti: ergo etiam deficiente
præsumptione, & delicto obligabunt.

4. Probo minorem ex verbis Bullæ Pij IV. §. 2.
ibi, Nos quantum cum Deo possumus futuris periculis
occurrere volentes &c. Et ideo dixit Bonacina ubi in-
fira num. 10. quod Summus Pontifex ad præcauenda pe-
ricula prohibet mitti scripta cuiusvis generis, &c.
Quod confirmatur ex illis verbis Greg. X. in cap.
ubi periculum, pro his tantum, quæ ad electionis nego-
cium pertinent vocaretur, &c. videlicet ait, Glossa,
Aduocati, & Religiosi. Ergo non prohibentur tan-
tum collocutiones quæ continent abusus & delictum, sed
etiam locutiones absque abusu, & delicto, imò licitas
in ordine ad rectam electionem Pontificis. Itaque
axioma illud Iuriconsultorum, ac Theologorum,
legem fundatam in præsumptione, si præsumptio
deficit non obligare, & cessante sine legis, legem
non attere, intelligenda sunt, ut diximus de fine
legis, & præsumptione, quæ fundantur in de-
licto, non autem in periculo delicti, ut accidit in
casu nostro circa prohibitiones Colloquutionum
vel scribentium ad conclauem, seu existentes in
Conclauis.

5. Ad argumentum verò desumptum ex ver-
bis Pij IV. appositis in proemio seu §. 1. suæ Con-
stitutionis patet responsio ex dictis, videlicet Ponti-
ficem ibi non loqui de abusibus continentibus deli-
ctum, sed tantum periculum. Ergo.

6. Adde, quod illa opinio, in qua fundatur
contraria sententia, videlicet cessante sine legis,
cessare obligationem legis, etiam in casu particula-
ri, est contra communem, ut me citato obseruat
Bassæus verb. lex. §. num. 3. & me citato Merolla

Sup. hoc in
omnibus
Ref. & §§.
positis in
annot. §. Et
tandè, præ-
cedentis
Ref.

tom. 2. capit. 8. dub. 2. difficult. 1. & me citato Verricell.
in 99. Moral. tract. 3. quest. 13. numer. 13. & me citato
Pellizzarius in Manual. Regul. tom. 2. tractat. 6. cap. 4.
num. 22. & me citato Hurtadus var. tom. 1. tra. 3. cap.
6. resol. 35. num. 223. & me citato Caspensis in Cosf.
Theol. tom. 1. disp. 6. sectio. 1. num. 4. Araujo in 1. 2. D.
Thom. quest. 97. disp. 3. sect. 7. diff. 3. num. 45. & hæc
opinio communiter recipitur in Schola Societatis,
& ita præter Suarez, Vasquez, Salas Baldellum,
Azorium, Fillicium, & alios à me alibi adductos
tener nouissimè Escobar in Theol. Mor. tom. 1. lib. 3.
cap. 9. num. 66. Vnde practicè ego negatiuæ senten-
tiæ adhaereo.

RESOL. XCIX.

An in prohibitione colloquendi, & scribendi contenta in
Bullæ Pij IV. de tur paruitas materia excusans à pec-
cato mortali, & ab incurfione censurarum? Ex p. 12.
tr. 2. Ref. 6.

§. 1. **N**egatiuam sententiam mordicus sustinet Bo-
nacina tom. 3. disput. 2. quest. 2. punct. 34. n. 13.
ubi sic ait. Dubium est vtrum mittens, vel recipiens mo-
dicum chirographum, & valde breuem scripturam,
vinculo huius censura obstringatur. Ratio dubitandi
est, tum quia paruitas materia semper excusat à mortali,
consequenter etiam ab excommunicatione, quæ per pecca-
tum mortale incurritur, tum quia legens octo, vel decem
lineas libri ob hæresim damnati, non officitur excommu-
nicatione lata contra legentes libros hæreticorum, etiam
si in illis paucis lineis inseruit sit error, cuius causa liber
ille damnatus fuit: ergo multo minus in præfatis casibus
incurrit excommunicationem mittens, vel accipiens bre-
uissimum chirographum. Et ideo post hæc dicta sic
sic subdit Bonacina,

2. His non obstantibus omnino sustinendum est, iam
recipientem, quam mittentem breue chirographum in
præfatis casibus vinculo excommunicationis ligari; Ratio
est, tum quia prohibitio generalis est, non solum
enim prohibentur litteræ, verum etiam scriptura cu-
iusvis generis, nota & signa; huiusmodi autem chiro-
graphum comprehenditur sub nomine scripti cuiusvis
generis, vel saltem sub nomine nota, aut signi, tum quia
ubi est eadem ratio, debet etiam esse eadem iuris
dispositio. I. illud, ff. ad leg. Aquil. l. illud, Cod.
de sacrosanct. Eccles. & l. à Titio, ff. de fur-
tis. Ratio autem ob quam ista excommunicatio lata
est, militat tam in breui chirographo, quam in lon-
giori, cum inde arripri possit occasio impediendi libe-
ram futuri Pontificis electionem. Ad primam rationem
dubitandi, Respondeo, in hoc casu non adesse parui-
tatem materia, sed materiam ipsam sufficientem ad
mortale, & ad censuram incurrendam, ut patet ex
rationibus à me allatis. Ad secundam, negatur con-
sequentiæ. Ratio disparitatis est, quia illa excommuni-
catio lata est contra legentes libros hæreticorum, qui au-
tem paucas lineas legis, non dicitur, moraliter loquen-
do librum legere, consequenter ratione paruitatis materia
à mortali, & censura excusatur. Qui verò breue chirogra-
phum in Conclauis mittit, vel recipit, dicitur recipere
aliquod scriptum, notam, vel signum, quod est materia
istius excommunicationis: consequenter non excusatur à
mortali, & ab excommunicatione. Hucusque Bonacina,
cuius opinio tertere quidem debet illos, qui forsitan
folia integra extra Conclauem scriberent, vel reci-
perent.

3. Sed licet hæc opinio sit satis probabilis, tamen
ego puto aduersus illam: dandam esse paruita-
tem

tem materiae in prohibitione colloquendi, & scribendi contenta in Bulla Pij IV. Et ita hanc sententiam sustinet Castrus Palatus tom. 6. disp. 3. punct. 29. num. 6. ubi ita asserit. *Ex eodem etiam sine desumendum est, an litterarum missio gravitatem peccato mortali requisitam attingat: si enim ex se leuiter nocere possit, & non graviter intentioni Pontificis, à peccato mortali & consequenter à censura excusabitur. Nihilominus, consultum est à qualibet litterarum missione, & secreta locutione omnino abstinere, tum ob scandalum, tum quia saltem in foro exteriori dum veritas non manifestatur, sic litteras mittens recipiens, & secretè colloquens excommunicationi subiectus erit. Itaque, & ego. Vnde ex his ego interrogatus respondi non esse parvitatem materiae, sed peccatum mortale si aliquis ex Conclavi diceret alicui his paucis verbis: Vade, & dic Oratori Hispano, vel Gallo, ut impediat electionem eam faciendam Cardinalis N. nam licet verba prolata quoad materiale sint pauca, formaliter tamen sunt multa, & graviter nocent intentioni Bullae prohibentis colloquia, & scriptiones, ne turberet electio Pontificis: Secus autem dicendum est, ut observat Palatus, si aliqua pauca verba etiam circa electionem leuiter nocere possint intentioni Pontificis, ut si quis diceret alicui: *Cardin. N. habuit decem vota*, maxime si in hoc non sequeretur turbatio, vel aliud inconueniens in Conclavi.*

4. Itaque parvitas materiae in hoc casu non solum metienda venit ex quantitate, vel paucitate verborum, sed ex leui, vel magno nocimento, quod verba illa asserere possunt electioni Pontificis; Id verò, quod diximus in ordine ad Colloquia, dicendum est etiam in ordine ad scriptiones.

RESOL. C.

An peccet mortaliter Cardinalis, si in Rota audiat aliquem cum ipso loquentem, ipso tamen nihil respondente, vel contra?

Ex quo deducitur, quid est dicendum de excommunicatione lata contra colloquentes cum Monialibus, si quis cum aliqua loquitur, ipsa verò nihil respondente? Ex part. 12. tractat. 2. Resolut. 7.

§. 1. Difficultas oritur ex verbis Pij IV. appositis in Bulla, ubi sic habetur *Claufo Conclavi nulli ad colloquium admittantur*, Nota verbum *Colloquium*, quod importat duorum locutio: Sed in nostro casu tantum vnus loquitur, & alter nihil respondet; ergo non dicitur colloquium, & idè non adest transgressio praeccepti. Vnde in casu simili Pelizzarius de *Monialibus cap. 5. section. 5. quaest. 2. 17. num. 217.* Sic ait, *Probabile videtur non incurrere excommunicationem latam contra colloquentes cum Monialibus eum, qui cum Moniali loquitur ipsa nihil respondente, siquidem in tali casu non interuenit propria locutio, quae (la prohibetur sub censura; quae opinio forte non est improbabilis, aeterna communi doctrina ad incurrendam censuram praerequiri effectum completum, & consummatum, sub ea prohibetur. Ita ille.*

2. Sed ego alibi hanc sententiam impugnari & impugnat Ioseph Demarius in *Praxi Cas. Refer. Disquis. 3. quaestione 5. numer. 100.* nam relictis rigoribus grammaticalibus, idem est loqui, ac colloqui, quod probant in terminis casus nostri; nam ubi Pius IV. in sua Bulla prohibet *Colloquia*, antea Gregorius X. prohibebat *loquutiones*. Et in de-

cretis Pontificum eorum mens est attendenda. Adde, quod in casu nostro videntur supradicti peccare, & incurrere excommunicationem: nam licet non respondeant, certum est, quod in tali casu contra prohibitionem Pij IV. recipiunt, vel mittunt nuncium, vel recipiunt, & praebent notas, & signa: nam quae maiora signa, & notae, quam verba, & idè sunt comprehensae in §. *litteras* dictae Bullae Pij IV. Sed probabiliter contrarium dici potest: nam verba censurarum, ut sonant, & strictè debent intelligi: Ergo in casu nostro isti tales non incurrunt in censuram. Probatür, quia certum est non recipere, nec mittere litteras, non recipiunt nuncium, quia nuncius mittitur ab alio, & loquitur nomine alterius. Non recipiunt signa, & notas, quia signa, & notae significant aliquid ex conuentione, & intelliguntur tantum mittenti, & illi ad quem mittuntur. Ut notat Bonacina tom. 3. disp. 2. quaest. 2. punct. 35. num. 10. verba autem non ita, sed ea à primæua institutione eandem rem omnibus significant, & manifestant, & ab omnibus aequaliter intelliguntur. Ergo in nostro casu non est locus censurae: Casus est curiosus, idè in cogita.

3. Quod tamen intellige, quoad Censuras, per ea quae dicta sunt in *resolut. 2.* nam quoad peccatum, ut diximus *resolut. 3.* propter cooperationem cum locutione alterius circa res pertinentes ad electionem, ut suppono, aliter philosophandum erit.

Quae hic sunt supra Ref. 95. & 96.

RESOL. CI.

An ad incurrendam censuram latam in cap. Cum periculum, requiratur, quod missio scripturae, vel nunciij sit secreta, ut requiritur pro colloquutione? Et quid quoad Bullam Pij IV? Ex part. 12. tractat. 2. Ref. 8.

§. 1. Suppono quod in dicto cap. excommunicantur omnes qui mittunt scripturam aut nuncium, vel loquuntur occultè Cardinalibus aut alicui eorum existentibus in Conclavi pro electione Papae. Difficultas est. An ad incurrendam dictam censuram requiratur, missio litterarum, vel nunciij esse secretam, sicut requiritur in locutione?

2. Et quidem Geminianus, Ioan. Andreas, & Archidiaconus in dicto cap. Syluester verbo *Excommunicatio 9. num. 34.* Angelus eodem 7. casu 23. Tabiena 5. casu 16. & alij, existimant nuncium, & scripturam secretè mixti debere, ut huic excommunicationi locus sit, quia nulla est specialis ratio, quare potius in locutione requiratur secretum, quam in scriptura, & nuncio, praeterquam quod ad verbum illud, *secretè*, positum in fine clausulae, ad omnia antecedentia referri debet. Nihilominus contraria sententia communior est.

3. Dicendum est itaque solam locutionem secretam excommunicationi subici, nunciij, vel scripturae missionem quaecunque sit, siue secreta, siue publica, excommunicatione affici. Retio est quia Pontifex non absque mysterio seorsim loquutus est de nuncio, & scriptura, eaque nulla apposita restrictione generaliter prohibuit dicens; *Nulli etiam fas sit ipsi Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium mittere, vel scripturam*, statimque subiungit, *Qui verò contra fecerit scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secretè loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.* Non igitur adverbium illud *secretè* ad nuncium, vel

M m 4 vel